

Margalida Oliver Colom, FFM

La festa de tothom

Pregó de les Festes de Sant Cosme i Sant Damià

PINA, 2018

Col·lecció Binària · Pregons · PRE-SCISD-2018-0002-0264

© del text: Margalida Oliver Colom, 2018

© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2021

Coberta, maquetació i disseny de la col·lecció: Bartomeu Salas Mascaró

Coordinació editorial: Bartomeu Salas Mascaró

Ajuntament d'Algaida

C/ del Rei, 6 · 07210 Algaida (Illes Balears)

Tel.: 971 12 50 76 · 971 66 56 79

ajuntament@ajagaida.net

premiscastellitx@ajalgaida.net

biblioteca@ajalgaida.net

www.ajalgaida.net

Queden totalment prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació, total o parcial, d'aquesta obra.

Margalida Oliver Colom, FFM

La festa de tothom

Pregó de les Festes de Sant Cosme i Sant Damià

PINA, 2018

Pronunciat per sor Margalida Oliver Colom, FFM, dia 21 de setembre de 2018, amb motiu de les Festes de Sant Cosme i Damià, al pati del convent de les Germanes Franciscanes Filles de la Misericòrdia de Pina.

La festa de tots

PINERS I PINERES:

Senyor batle de Pina, senyora batlessa d'Algaida, digníssimes autoritats, amics i amigues tots. Ser aquí avui, fa festa!, i pregonar la nostra Festa Major, la festa que celebra el dia de los Sants Metges, patrons de Pina, m'honora i m'omple de goig i d'illusió.

He de confessar, primerament, que no va deixar de ser per a mi una sorpresa, quan ja fa uns mesos, el nostre batle, Jaume Lliteres, em convidà a fer el pregó de Festes d'aquest any. Les coses vistes des d'una perspectiva llunyana no es veuen tan grosses i encara ara no comprenc com vaig acceptar. Sempre he sentit a dir i he vist que aquests parlaments els fan personalitats, que senten com a cosa viva el batec de la festa del SEU poble. Per vosaltres l'únic, i el millor de tots. No espereu doncs una dissertació poètica, que de poeta no en soc, ni una descripció de la vostra història que la sabeu més bé que jo, i que en el pregó de l'any passat, el nostre amic Bernat Servera ens va brindar de forma tan esplèndida, no espereu tampoc un discurs polític perquè no és ni el moment ni jo en soc la persona. Senzillament i humilment, us aporto allò que sé i sobretot allò que visc i més encara, allò que estimo.

La meua aportació serà una visió de dimensió humana, a peu de carrer, amb la qual voldria traslladar-vos els meus sentiments, els meus sentits i les meves vivències:

- Primer com a banyolina de naixement.
- En segon lloc, com a Filla de la Misericòrdia i la relació i el lligam que la Congregació ha tingut amb el poble de Pina.
- I en darrer terme, però no menys important, el sentit de la festa, de la germanor i de la joia davant la Festa Major de Sant Cosme i Sant Damià, patrons del nostre poble.

¿Voleu acompanyar-me? Idò comença el viatge, un viatge per recrear la festa del nostre poble, que és també l'esperit d'un temps que any rere any, amb l'estiu encara cuejant, es desplega sobre el nostre poble.

Però, permeteu-me que comenci aturant-me al primer port d'aquest viatge: Bunyola. Sí Bunyola, poble que em va veure néixer, poble de muntanya, d'oliveres i ametllers. Poble de carboners i tafoners. Poble d'escalas i carrerons, de pins, alzines i murtons. Allà hi tenc guardat els records dels meus primers 21 anys. Records d'infantesa, d'adolescència, de joventut. Però sobretot records casolans, de família, de xemeneia encesa i camilla. Pensar en Bunyola és pensar amb uns pares, uns padrins i unes germanes que sempre m'han demostrat suport, adhesió, empena i estimació: telefonades, cartes, fotografies, fins i tot visites a terres llunyanes... petits detalls, tots ells, a través dels quals han possibilitat que la distància que durant anys ens separava no sembles tan gran.

Estic convençuda que allò que ens fa persona és l'espai o el lloc a on naixem i creixem els primers anys de la nostra vida. Però també ens fa persona l'espai o el lloc a on vivim, on treballem. Tot això, néixer, créixer, viure a llocs diferents... ens enriqueix: ENS APORTA VIDA.

Amb aquest sentit el viatge no acaba aquí. En plenes festes de Sant Mateu, a mitjans de setembre, (precisament tal dia com avui) amb el paperí que engalanava els carrers i amb olor de festa per tot el poble vaig deixar ca nostra, la casa dels meus pares, per emprendre (com va dir un pic Antonio Banderas a l'entrega dels Oscars), la segona part del partit més important de la meua vida; i jo diria avui, per emprendre el camí cap al segon port més important del viatge de la meua existència: consa-

grar-me a Déu fent-me Filla de la Misericòrdia, o com popularment ens coneixen fent-me monja franciscana, precisament aquí, en el vostre i ara, també meu, poble de Pina.

Semblava que era ahir quan vaig començar aquesta segons travessia, però d'això ara ja en fa 24 anys. El temps passa de veres.

Però no importa el temps, perquè no és una magnitud, no són dies, hores, minuts ni segons, sinó que és el conjunt de les experiències que m'han marcat i m'han donat l'oportunitat de créixer.

El temps no està ple de segons sinó de moments, d'oportunitats, de relacions i d'experiències viscudes pels diferents llocs o ports que m'ha tocat amarrar: primer quatre anys a Ciutat, llavors tres més a Madrid, acabats els estudis vaig travessar l'Atlàntic per anar a treballar i viure als EUA. Passats dos anys, el destí em portà a acabar el meu darrer any de formació a Menorca, illa germana, de terra bella i de gent polida i prospera. La travessia continuà tornant-me a la meva terra, i Sa Pobla fou el primer lloc de destinació un cop haver acabat tota la formació, 12 foren els anys que hi vaig viure. Finalment, aquesta trajectòria em portà aquí a Pina, exactament farà dos anys que hi visc. Però així i tot Pina sempre ha estat ca nostra, lloc de trobada, lloc de referència, lloc de pregària i lloc de germanor. El far que illumina qualsevol destinació.

És per això que llegint, la història i la relació que existeix entre Pina i les monges franciscanes, som conscient que aquest ha estat un poble molt sortat i avantatjat; ja que totes les Filles de la Misericòrdia han passat per Pina. Aquí han viscut els primers anys de la seva crida, s'han format, han creat comunitat, han viscut... i des d'aquí han partit a altres indrets per sembrar i seguir escampant la Misericòrdia que un dia, aquí a Pina, es va plantar.

La nostra Congregació no s'entén sense aquest poble, sense aquest llogaret situat en el cor de Mallorca. I això és d'agrair. Totes són les monges, que d'una manera o altra, han passat per Pina fent el bé. Les nostres germanes es DESDOBLAVEN: ensenyant a la costura, servint a malalts, passant hores de vetlla vora la capçalera del moribund, consolant i acompanyant als familiars amb el seu dol, aconsellant a la gent del poble, netejant, rentant, fent del convent l'apotecaria quan aquesta encara no existia i la gent venia a cercar les medicines que el metge els havia re-

cepat; però sobretot, les monges, pregaven a Déu Misericordiós perquè aquella gent que elles cuidaven, trobessin la salut, el consol i l'esperança que humanament elles no els podien donar.

Però de la mateixa manera i amb la mateixa intensitat és major tot el bé que Pina ha aportat i segueix aportant a les monges franciscanes.

Les nostres limitacions, i el nombre cada vegada més reduït de germanes que vivim al convent, no ha fet minvar en cap moment les mostres d'agraïment, acollida, estima i generositat que sempre demostreu cap a la nostra comunitat. Mai podrem agrair-vos tot el que avui en dia compartiu amb nosaltres. No sols compartiu el que teniu, sinó també el que sou i el que us passa.

Permeteu-me, abans de continuar, dues pinzellades de la nostra història, que sens dubte no es poden desvincular del poble de Pina. Tot començà en aquest petit racó. Un espai humil, senzill, pagès i silenciós. Com silenciosa és la veu de Déu quan ens parla dins el cor de les persones. La narració de la nostra Congregació, és la narració d'una vida frutera que enfonsa les seves arrels en el cor de la pagesia mallorquina, pam envant pam enrere d'on la veu popular indica el llombrígol de l'illa.

Miquel Ribas de Pina i Ordinas i Joana Aina Gallard del Canyar fundaren la seva llar cristiana amb el sagrament del matrimoni, els quals veren la seva unió conjugal beneïda amb sis fills, entre ells: Gabriel Marià que despertà a la vida dia 3 de novembre de 1814 i Josepa Maria, el dia 19 de juny 1826. Els dos foren batiats a Santa Eulàlia, parròquia major de Ciutat. Aquests dos germans esdevindran Fundadors de les Filles de la Misericòrdia.

Els seus pares, els «senyors de Son Ribes» residents a Ciutat, passaven les seves vacances d'estiu a les seves possessions situades en els llogarets de Pina, Santa Eugènia i Biniali.

Gabriel Marià estudià les seves primeres lletres al col·legi de jesuïtes de Monti-Sion, per després poder cursar els estudis de Filosofia a la Universitat de Mallorca i posteriorment els de Teologia en el convent de Sant Francesc.

Uns anys després viatjà a Roma per seguir els seus estudis de Teologia i fer-se així capellà. Un cop allà va intentar dur a terme aquesta vocació que des de petit ja havia despertat dins el seu cor: fer-se frare francisc-

cà. Però molt prest els contratemps es feren presents i una greu malaltia li va impedir poder dur a terme aquesta vocació. Vista la situació seguí els seus estudis de Teologia per ordenar-se de capellà el dia 24 de setembre de 1842 a la mateixa ciutat de Roma.

Dos anys després, el dia 13 de maig de 1844 sortí de Marsella per retornar a Mallorca i quedar-s'hi definitivament. La seva tasca principal, a més de ser el rector de la parròquia de Santa Eulàlia, on ell i tots els seus germans havien estat batiats, fou la d'estendre i predicar la Paraula de Déu per tots els indrets de l'illa. Amb molta freqüència recorria a peu el camí entre un poble i altre per anar a predicar. A vegades arribava a la possessió familiar de Son Ribes, aquí a Pina, ja entrada la nit. Per no molestar els que ja dormien, pujava al pallar on hi solien dormir els missatges. Aquests quan s'aixecaven al matí el trobaven adormit a prop d'ells.

Molt aviat s'adonà de les necessitats educatives, sanitàries i espirituals que patien molts de poblets amb escàs nombre d'habitants. Fou així que comentant aquesta situació amb la seva germana petita Josepa Maria. Déu inspirà a aquesta la idea de fundar una congregació de monges franciscanes que duguessin endavant aquesta tasca, principalment als llocs més pobres i petits de la nostra illa. Des de les hores els dos germans posaren fil a l'agulla per dibuixar els principis i les línies de l'esmentada Congregació.

Després de tres anys i de moltes converses, dia 14 de setembre de 1856, a les 7 del matí, quan l'esclat de llum pels raigs del sol conviden a la vida, es va poder dur a terme aquest desig tan esperat: fundà la Congregació de Franciscanes Filles de la Misericòrdia.

A l'església de Pina, davant la imatge de la Immaculada, on va néixer la Congregació, el fundador D. Gabriel Marià, va posar l'hàbit blau a la seva germana que va adoptar el nom de Sor Concepció de Sant Josep i a dues al·lotes més: Sor Francisca (natural de Pina) i Sor Gabriela (natural de Santa Eugènia). No disposaven de casa pròpia, i fou la generositat del Vicari Oliver, qui els va deixar la rectoria per poder-hi romandre els primers anys del seu pelegrinatge.

Per la història sabem, que l'endemà de la fundació obriren una escoleta a Pina. Sor Concepció era la superiora i la mestra de les nines. L'educació fou una de les primeres finalitats d'aquestes monges, ja que

els nins, nines, jornalers... treballaven de sol a sol en el camp i no disposaven ni de temps ni de recursos econòmics per la seva educació. Mogudes sempre per aquest esperit d'atendre a la misèria més grossa ensenyaven a llegir, a escriure, a fer comptes i les labors de mans útils per dones pobres.

Ben arromangades i sense manies ni peresa, assistien els malalts i desvalguts exposant la seva vida per als germans. D'aquest afany per «volar» al costat del més miserable s'han de destacar tres episodis de caritat heroica en els inicis de la Congregació, que segurament es va engendrar aquí a Pina:

- La presència de 5 germanes a la guerra del Marroc, l'any 1859, per servir un hospital de sang en el camp d'Àfrica.
- El servei de 6 monges per cuidar els empestats del còlera morbo a Ciutat, l'any 1865.
- I finalment, 16 religioses que es traslladaren de bell nou a Ciutat per acompanyar, cuidar i consolar els empestats de la febre groga que va arrasar la Ciutat de Palma l'any 1870. Una d'aquestes germanes, Sor Luquesia va morir contagiada d'aquesta febre.

Mai pensàvem que d'aquest poble en pogués sortir tanta bondat, tanta tendresa, tanta generositat i portades per la seva opció per als més petits, anaven també a llogarets, possessions i d'altres llocs insignificants de l'illa, per ensenyar el catecisme i fer qualche devoció o plàtica per instruir i atreure així a les persones veïnats del poble, que per norma general eren les més ignorants i abandonades de protecció.

Com a dones acurades i feineres de casa, les Filles de la Misericòrdia, vetllaven sempre pel zel de la casa del Senyor: preparaven i netejaven els ornaments, l'església, la llàntia del Santíssim, els calces, corporals... i altres utensilis pels sagraments i l'altar.

Així els dies, setmanes, mesos i anys anaren passant, i els nostres Fundadors, D. Gabriel i Sor Concepció es feren grans.

L'arbre de la congregació ja era madur, ja havia donat el seu fruit, havia crescut, ja sabia caminar tot sol, i com un ocell de tendres ales, que deixa el niu per aprendre a volar, dia 11 d'agost de 1873 Gabriel Marià partí cap a la casa del Pare. La seva germana queda així, al capdavant de l'empresa que feia anys els dos havien iniciat.

Uns anys després, la matinada de dia 19 de setembre de 1878, Sor Concepció, qui havia fet possible i realitat el projecte del seu germà, des de la bellesa i l'encant de Selva, on s'havia retirat per ja descansar, també travessar la mar i les muntanyes de la nostra tramuntana cercant i desitjant trobar-se amb el gran Amor.

Deixant així, el sementer que les seves vides havien anat conrant a les mans de la Misericòrdia de Déu.

L'any 1973, amb motiu del centenari de la mort del Fundador, i a iniciativa de la Congregació, els dos germans tornaren a Pina, on les seves restes mortals descansen davant la mateixa imatge de la Immaculada que un dia va veure néixer i florir la nostra Congregació.

I Déu que no deixa mai de recompensar la tasca d'aquells que fan de la seva vida i de la seva obra una donació sincera i gratuïta en benefici dels altres, ha cridat i segueix cridant encara avui, altres persones que mogudes per aquest desig volen comprometre's en aquest viatge ple d'aventures, ple de coneixences per portar-te sempre molt més lluny.

Certament que pels nostres carrers de Pina, ja no hi veiem aquell caramull de monges blaves amb el mant negre dirigint-se cap a l'església, com si d'una processó de setmana santa estiguéssim parlant.

Els temps canvien, però també és cert, que entre les parets del que fou el primer convent de la Congregació; erigit en aquest indret de Pina, un convent petit, silenciós, tímid, humil, il·luminat per uns raigs de llum acolorida, encara ara s'hi escolten les síl·labes novelles i acaroades d'un esbart de vivències i sentiments de les germanes que hi varen viure.

Cent seixanta-dos anys ens separen d'aquell moment que tot va començar. Cent seixanta-dos anys de la nostra presència aquí a Pina. Les forces han minvat, ja no fem ni podem fer el que fèiem, però el que sí és ben cert, és que dins el nostre cor encara hi batega el gran desig de seguir escampant la bona olor de Misericòrdia, que els dos Germans de Son Ribes sembraren en aquest poble de Pina. L'espai de pau, de serenor, de quietud, d'acollida, de silenci... és l'àmbit joios d'una infantesa que creix i aprèn. I és l'espai que en aquests moments oferim les germanes que vivim a Pina. Les portes de casa nostra, mai han estat tancades; però ara s'han obert a la gent, per poder gaudir d'aquesta misericòrdia que a nosaltres ens anima i contagia.

A l'inici d'aquest pregó us he dit que hi havia un tercer punt, però no per ser el darrer és el menys important. I és aquest sentit de festa, el motiu pel qual, avui capvespre, estam convocats tots aquí en aquest pati. El sentit de germanor i de joia davant la Festa Major del nostre poble.

I és que la festa és una oportunitat: no podríem fer festa cada dia. La gràcia de la festa és que trenca el ritme habitual del treball..., i és excepcional.

Després, ja dins del cristianisme, van considerar els sants, com Sant Joan, Sant Pere, Sant Miquel..., referents que marcaven el calendari. Crec que dins dels nostres signes d'identitat més íntims, els que hem viscut de petits, els rituals repetits cada any, però sempre renovats i esperats!, conformen el nostre tarannà més profund quan repetim, sense pensar-hi, la nostra presentació; «Jo soc de Pina, de Pina». Aquesta repetició del nom de Pina com un signe d'afirmació i de singularitat.

Celebrar la festivitat principal del nostre folklore ens fa abans que res persones, perquè la persona és l'únic ésser vivent capaç de fer festa; ens eixampla l'esperit perquè el nodreix amb sentiments d'alegria i amb el goig de compartir-la; i també ens arrela a la nostra terra perquè ens situa en el context d'una tradició pròpia fora del qual la festa es desvirtua i perd tot l'efecte de sentiments i d'emoció.

Però avui, el que ens crida és l'art, o si voleu el do, de la festa. Tots la necessitem i sabem que demana la nostra aportació. La festa és vida si nosaltres donem vida a la festa! La festa és vida si nosaltres engalanem els nostres carrers i les nostres façanes. La festa és vida si participem de les activitats que es duren a terme durant tots aquests dies al nostre poble. La festa és vida si sabem agrair a Déu tot el que ens dona dia rere dia, si junts celebrem el do de sentir-nos fills i filles estimats de Déu.

Cal ser creatius, posar-hi il·lusió i esforç, germanor i companyonia, veïnatge i sentit de poble; i sobretot molta imaginació... tanta com per saber-nos transformar en un nin i, com ell, esperar el pas de les xeremies que de bon matí rompen el silenci de la nit i amb el seu so aporten la màgia de la festa pels nostres carrers. Així com els nins i nines, pengen els seus xumets als dimonis o capgrossos, per a deslliurar-se'n, pengem-hi també nosaltres els nostres neguits i potser descobrirem que sense alguns d'aquests neguits podem viure i créixer com els infant que som-

riu en a la vida plens d'innocència, plens d'esperança, plens de novetat, plens de creativitat i joia.

Les festes majors són l'expressió de l'alegria d'un poble, una celebració de la vida. I els que sou de Pina teniu prou força per fer renéixer cada dia aquest sentit de saber gaudir de les melodies tan conegudes i estimades i que anys enrere foren acompanyades, pel so de les xeremies de l'amo Sebastià Ferrer, i que ara des del Cel empeny al seu net Sebastià i el seu cosí Mateu, perquè la melodia i el to de festa segueixin sonant pels carrers de Pina que ell tant va estimar. Veure com sou la gent d'aquest poble em dur a viure i a potenciar dins mi aquest sentit de festa, aquest estar oberta a la novetat i a la diferència com a font de riquesa, a saber guardar gelosament allò que hem heretat dels nostres avantpassats i a viure de forma més viva i més profunda la meva fe.

Però no sols són els carrers i les cases que s'han vestit de festa. La vostra Parròquia, la nostra parròquia, que s'alça enmig del poble amb l'esguard de Sant Cosme i Sant Damià al capdamunt dels campanars; també s'ha engalanada. Fins i tot aquests dies sembla que les campanes en repicar a festa ho fan més fort i més alegres que mai, com si el campanar es volgués fondre amb la rialla de la nina satisfeta i contenta quan li fan l'elogi del seu vestit nou.

Que nostra és la Festa Major! Nostra, de tots i de sempre. Què seria d'un poble amb la feina grisa de cada dia sense un trencament d'alegria? Podem canviar la manera de fer festa. Es pot canviar el ritme i el moviment del ball però no la manera de ballar ni el batec del nostre cor al so de la música. Pot canviar el color del paperí, però no es pot prescindir del moviment i efectisme que embelleix el poble. Podem canviar el contingut del dinar de festa major, però no la convivència al voltant de la taula. Pot canviar la cara, la façana de l'església, però el rellotge segueix el seu ritme caminant pas a pas cada minut i marcant l'hora. Posem al dia, la manera de celebrar una festa, però rebutgem prescindir de la festa. Deixaríem de ser el que som perquè no sé fins a quin punt nosaltres fem la festa o la festa ens fa a nosaltres.

I per acabar, permeteu-me donar un consell: Escolteu-me doncs. Que els grans facin l'esforç, perquè és un esforç, de sortir de nit i sentir un ritme que no és el nostre, però sí que són nostres els que ballen d'aque-

lla manera que no entenem. I els nets no faceu «olla a part» que és la festa de tots, sense aquesta convivència podríem fer festa però no Festa Major. Trobem-nos plegats a la plaça, trobem-nos plegats a casa nostra, trobem-nos plegats a la parròquia. I si ens hem aplegat és perquè justament és Festa Major i ho serà de veritat si quan s'acabi, sentim el regust de cosa bona, perquè hem fet avivar l'amistat, el caliu de la família i l'escalf de la comunitat, hem mantingut les tradicions, i serà així com hauréu fet poble.

Vull acabar, aquest pregó, d'una manera una mica diferent. Molts dels que sou aquí, segurament aprenguéreu les primeres oracions a la costura o al catecisme, de la mà d'alguna monja. Per això ara us convido a acabar amb una pregària dansada. Una pregària molt senzilla, però que ens convida a sentir i experimentar la vida com un regal. A seguir celebrant la festa en els nostres corsos al llarg de tots els nostres dies. La gran Misericòrdia la rebem d'aquest Déu que tant ens estima i nosaltres no podem egoísticament apropiarnos d'ella. Així que sols ens cal compartir-la, oferir-la, donar-la a tots aquells i aquelles en qui ens trobem en el camí de la vida. Així que molt senzillament us convido a aixecar-vos i a seguir els meus gestos a mesura que anem escoltant la música.

Dansa: Regal de Déu.

Moltes gràcies i que comenci doncs la festa. La Festa Major del nostre poble!

Per molts d'anys!

Margalida Oliver Colom

Franciscana Filla de la Misericòrdia

